

УДК 336.64

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Едуард Юрій

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна

Резюме. Досліджено теоретичні та прикладні основи фінансового моніторингу як інструменту управління фінансовими ризиками підприємства. Зауважено, що фінансові ризики, які є невід'ємним елементом будь-якої фінансової діяльності підприємства, безпосередньо пов'язані з можливими втратами його фінансових ресурсів під впливом макроекономічних умов і управлінських рішень керівництва. Наголошено, що інструментом управління фінансовими ризиками підприємства виступає фінансовий моніторинг. Зазначено, що основною метою управління фінансовими ризиками є зниження їхнього впливу та забезпечення фінансової стабільності підприємства під час його розвитку, а також недопущення зниження його ринкової вартості. Підкреслено, що фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства є системою постійного спостереження, оцінювання та аналізу фінансової діяльності, що дозволяє виявляти та мінімізувати ризики, коригувати управлінські рішення та забезпечувати фінансову стабільність бізнесу в умовах економічної нестабільності. Акцентовано на тому, що фінансовий моніторинг має базуватися на регулярному аналізі ймовірності виникнення банкрутства підприємства. З метою дослідження фінансових ризиків підприємства за допомогою зарубіжних та вітчизняних моделей здійснено аналіз ймовірності його банкрутства. За розглянутими моделями встановлено, що ймовірність банкрутства досліджуваного підприємства є низькою або дуже низькою, спостерігається позитивна динаміка покращення його фінансової стійкості, однак запас фінансової стійкості залишається на низькому рівні, що, в свою чергу, вказує на вразливість до економічних шоків. Для діагностики кризових ситуацій необхідний постійний моніторинг чинників, що викликають внутрішні та зовнішні загрози для підприємства. Запропоновано систему заходів, які можуть бути спрямовані на нейтралізацію загрози фінансової кризи підприємства. Узагальнено, що фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства необхідно розглядати як запоруку його сталого розвитку та успішного функціонування.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, фінансові ризики підприємства, управління фінансовими ризиками, фінансова криза, банкрутство, управлінські рішення.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.02.050

Отримано 12.02.2025

UDC 336.64

FINANCIAL MONITORING AS A TOOL FOR MANAGING FINANCIAL RISKS OF AN ENTERPRISE

Eduard Yurii

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

Summary. The article examines the theoretical and applied foundations of financial monitoring as a tool for managing the financial risks of an enterprise. It is noted that financial risks, which are an integral element of any financial activity of an enterprise, are directly related to the possible losses of its financial resources under the influence of macroeconomic conditions and management decisions of management. It is emphasized that financial monitoring is a tool for managing the financial risks of an enterprise. It is noted that the main goal of managing financial risks is to reduce their impact and ensure the financial stability of the enterprise during its development, as well as to prevent a decrease in its market value. It is emphasized that financial monitoring as a tool for managing the financial risks of an enterprise is a system of constant observation, assessment and analysis of financial activities, which allows for identifying and minimizing risks, adjusting management decisions and

ensuring the financial stability of a business in conditions of economic instability. It is emphasized that financial monitoring should be based on a regular analysis of the probability of bankruptcy of an enterprise. To study the financial risks of an enterprise using foreign and domestic models, an analysis of the probability of its bankruptcy was carried out. According to the models considered, it was established that the probability of bankruptcy of the enterprise under study is low or very low, there is a positive dynamic of improving its financial stability, however, the margin of financial stability remains at a low level, which in turn indicates vulnerability to economic shocks. To diagnose crises, constant monitoring of factors that cause internal and external threats to the enterprise is necessary. A system of measures is proposed that can be aimed at neutralizing the threat of a financial crisis for the enterprise. It is summarized that financial monitoring as a tool for managing the financial risks of the enterprise must be considered as a guarantee of its sustainable development and successful functioning.

Key words: financial monitoring, financial risks of the enterprise, financial risk management, financial crisis, bankruptcy, management decisions.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.02.050

Received 12.02.2025

Постановка проблеми. Діяльність підприємств в Україні в сучасних умовах супроводжується значними ризиками. Управління цими ризиками займає ключову позицію, оскільки вони тісно пов'язані з фінансовими відносинами компаній і найбільше піддаються впливу зовнішніх факторів, які часто є нестабільними та непередбачуваними. Особливої уваги потребують фінансові ризики, які є найбільш небезпечними та руйнівними. Посилення їх впливу на діяльність підприємств зумовлене стрімкими змінами в економіці та на фінансових ринках, а також активним упровадженням нових фінансових інструментів і технологій. У зв'язку з цим фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії ризиків, питанням ідентифікації фінансових ризиків та вдосконалення управління ними як запоруки стабільного функціонування підприємств зробили Г. Великоіваненко, В. Вітлінський, М. Клапків, О. Кривда, Т. Мостенська, О. Очеретяна, Н. Скопенко, О. Старинець, О. Таран, М. Турко та ін.

Вивченню проблематики фінансового моніторингу діяльності підприємств присвятили свої праці такі дослідники, як О. Андренко, О. Вороніна, Є. Гавриличенко, О. Грицина, С. Онисько, О. Шолудько, Д. Царук та ін.

Метою дослідження є вивчення теоретичних та прикладних основ фінансового моніторингу як інструменту управління фінансовими ризиками підприємства.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: розкрити суть фінансових ризиків, необхідність та зміст управління ними, розглянути фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства, дослідити ймовірність фінансової кризи й дати рекомендації щодо нейтралізації її загрози.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах забезпечення фінансової стійкості підприємств набуває все більшого значення. Це питання стає особливо актуальним в умовах економічних та фінансових криз, політичної нестабільності, воєнних дій, зниження споживчого попиту на продукцію та послуги. В такому середовищі бізнес зіштовхується зі значними фінансовими викликами, що можуть серйозно вплинути на його ефективність. Іншими словами, фінансова діяльність пов'язана з безліччю фінансових ризиків, які є наслідком як зовнішніх, так і внутрішніх факторів і здебільшого стосуються можливих втрат фінансових ресурсів.

Фінансовий ризик розглядається як ймовірність виникнення непередбачуваних фінансових втрат, таких, як скорочення очікуваного доходу, зниження прибутковості чи навіть втрата капіталу через невизначені умови здійснення підприємницької діяльності [4]. Це є невід'ємний елемент будь-якої фінансової діяльності. Він також визначається як фінансові відносини, які виникають через об'єктивну недостатність, неточність або надлишок економічної інформації про певні події, а також обчислюється через оцінювання ймовірності втрат у процесі господарської діяльності [1].

Фінансові ризики запропоновано розглядати у двох аспектах: 1) у широкому значенні – це ймовірність втрати фінансових ресурсів у господарській діяльності, 2) у вузькому – це підкатегорія комерційних ризиків, пов'язана з можливими фінансовими втратами під час операцій у сфері фінансово-кредитної або біржової діяльності [2].

Фінансові ризики безпосередньо пов'язані з можливими втратами ресурсів підприємства під впливом макроекономічних умов і управлінських рішень, що приймаються керівництвом [3].

Часто ризикові ситуації на підприємствах виникають не лише через безпосередню дію зовнішніх або внутрішніх негативних чинників, але й через відсутність належної системи їх фінансового моніторингу, оцінювання та управління. Тому фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства є вкрай важливим для забезпечення стабільності й прибутковості бізнесу.

Фінансовий моніторинг – це конкретна частина управлінського процесу, що охоплює методи проведення заходів із контролю ситуації, яка склалася за аналізований період часу, а також методи виявлення причин розбіжності між фактичними показниками і нормативами [4].

Під фінансовим моніторингом розуміють систему спостережень, оцінювання якості управління фінансово-господарської діяльністю підприємства за певний період часу, а також визначення майбутнього стану фінансово-господарської діяльності на основі прийняття ефективних управлінських рішень. Він виступає як механізм координації при розробленні стратегії та її реалізації на постійній або тимчасовій основі, що дозволяє досягти поставлених організаційних цілей, підвищення рентабельності, фінансової стійкості [5].

Процес фінансового моніторингу має включати такі етапи: визначення цілей, планування, спостереження, збір і узагальнення інформації, аналіз і оцінювання параметрів господарської діяльності, підготовка рекомендацій для прийняття управлінських рішень, їх коригування та вдосконалення, контроль за результатами впливів і формування інформації для подальшого спостереження [6].

Фінансовий моніторинг виступає інструментом управління фінансовими ризиками підприємства.

Управління ризиком – це процес цілеспрямованого впливу на об'єкт, що включає охоплення максимально можливого спектра ризиків, застосування різноманітних методів впливу, а також мінімізацію або приведення ризиків до прийняттого рівня [7]. Це безперервний комплексний процес, спрямований на зниження впливу негативних факторів ризику та охоплює моніторинг ринку, ідентифікацію й оцінювання ризиків, аналіз відповідних методів їх управління, реалізацію обраних заходів, а також подальший моніторинг ефективності [8].

Управління фінансовими ризиками являє собою систему принципів і методів, спрямованих на розроблення та впровадження фінансових рішень, що враховують комплексне оцінювання різних видів ризиків і зменшення їх негативного впливу на фінансові результати діяльності підприємства [9]. Це багатогранний процес, який базується на комплексному підході до оцінювання ризиків, їх нейтралізації та інтеграції відповідних заходів у загальну стратегію підприємства.

Основною метою управління фінансовими ризиками є зниження їхнього впливу та забезпечення фінансової стабільності підприємства під час його розвитку, а також недопущення зниження його ринкової вартості [9].

Ефективне управління фінансовими ризиками базується на здатності керівників приймати рішення в умовах невизначеності, що суттєво впливає на результати діяльності підприємства. Неефективне управління ризиками фінансової діяльності часто призводить до нестабільного фінансового стану підприємства. Для виявлення таких ситуацій аналізується тип фінансової стійкості та його динаміка в часі, що дозволяє визначити тенденції змін.

Отже, фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства є системою постійного спостереження, оцінювання та аналізу фінансової діяльності, що дозволяє виявляти та мінімізувати ризики, коригувати управлінські рішення й забезпечувати фінансову стабільність бізнесу в умовах економічної нестабільності.

Фінансові ризики притаманні всім підприємствам, незважаючи на їх розміри, сферу та особливості діяльності тощо. В підтвердження цього проаналізовано фінансові ризики, характерні для ДП «Чернівецьке військове лісництво». Першим етапом в оцінюванні фінансових ризиків стало дослідження фінансової стійкості підприємства (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка показників фінансової стійкості ДП «Чернівецьке військове лісництво»

Показники	Рік					Абсолютний приріст, +/-	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2019	2023/2022
Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,86	0,89	0,88	0,85	0,88	0,02	0,03
Коефіцієнт співвідношення позиченого та власного капіталу	0,16	0,12	0,14	0,18	0,14	-0,03	-0,04
Коефіцієнт довготривалого залучення капіталу	0	0	0	0	0	0,0	0,0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,03	0,05	0,06	0,08	0,10	0,07	0,02
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,86	0,89	0,88	0,85	0,88	0,02	0,03
Коефіцієнт концентрації позиченого капіталу	0,14	0,11	0,12	0,15	0,12	-0,02	-0,03
Коефіцієнт структури позиченого капіталу	0	0	0	0	0	0,0	0,0
Коефіцієнт заборгованості кредиторам	0,12	0,10	0,07	0,10	0,07	-0,04	-0,03
Коефіцієнт постійного активу	1,03	1,05	1,07	1,09	1,11	0,08	0,03
Коефіцієнт маневреності оборотного капіталу	0,02	0,06	0,36	0,13	0,33	0,30	0,20
Коефіцієнт оборотного капіталу	0,17	0,15	0,18	0,22	0,21	0,04	-0,01
Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,86	0,89	0,88	0,85	0,88	0,02	0,03

Джерело: розраховано автором.

Загалом, завдяки високій частці власного капіталу та помірним рівнем заборгованості підприємство демонструє стабільну фінансову стійкість. Проте для забезпечення динамічного розвитку варто розглянути можливість активнішого використання позикових ресурсів, особливо для довготривалих інвестицій у розширення та модернізацію виробництва, що допоможе збалансувати структуру капіталу та підвищити ефективність фінансового управління без надмірного збільшення ризиків.

Поряд з оцінюванням фінансової стійкості, досліджено ліквідність підприємства (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка показників ліквідності ДП «Чернівецьке військове лісництво»

Показники	Рік					Абсолютний приріст, +/-	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2019	2023/2022
Величина власного оборотного капіталу	607	954	1247	1567	1975	1368	408
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	1,19	1,42	1,47	1,45	1,74	0,55	0,29
Коефіцієнт швидкої ліквідності (покриття)	0,45	0,64	1,05	0,53	0,98	0,54	0,45
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (покриття)	0,03	0,09	0,53	0,19	0,57	0,54	0,38
Коефіцієнт виробничих запасів в оборотному капіталі	0,10	0,11	0,09	0,09	0,12	0,02	0,03
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власним капіталом	0,26	0,40	1,12	0,49	0,98	0,72	0,48
Коефіцієнт покриття матеріальних запасів	1,60	1,81	3,50	1,58	2,29	0,70	0,71
Період інкасації дебіторської заборгованості	65	32	25	18	14	-51	-4
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	476	254	150	121	107	-369	-14

Джерело: розраховано автором.

Отже, ДП «Чернівецьке військове лісництво» демонструє зниження ризику втрати фінансової стійкості. Збільшення власного оборотного капіталу, скорочення дебіторської та кредиторської заборгованостей, а також покращення коефіцієнтів ліквідності свідчать про ефективне управління фінансами.

Фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства має базуватися на регулярному аналізі ймовірності виникнення банкрутства, що слугує своєрідним сигналом про наявність критичних проблем у його діяльності.

Причини банкрутства можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми. Для ДП «Чернівецьке військове лісництво» характерний вплив усіх типів ризиків: від несприятливої макроекономічної ситуації та посилення конкуренції до нераціонального використання ресурсів та неналежного управління фінансовими ризиками.

Для дослідження фінансових ризиків ДП «Чернівецьке військове лісництво» здійснило аналіз ймовірності банкрутства за допомогою моделей Е. Альтмана, О. Терещенка, А. Матвійчука та за методикою Міністерства фінансів України (МФУ).

Кожна із методик прогнозування ймовірності банкрутства має свої сильні й слабкі сторони. Закордонні моделі оцінювання фінансової стійкості не завжди враховують специфіку української економіки. Тому важливою є адаптація цих моделей або створення власних підходів, що дозволить забезпечити точніше оцінювання ризиків фінансової діяльності підприємств і прогнозування ймовірності їхнього банкрутства [10].

Метод Альтмана набув значної популярності, оскільки дозволяє ефективно оцінювати ризик банкрутства підприємства. Хоча основне його призначення полягає саме в аналізі ймовірності банкрутства, цей підхід також враховує ключові показники фінансового стану підприємства, що є індикаторами його конкурентоспроможності. Якщо ймовірність банкрутства низька, це свідчить про задовільні фінансові показники та стабільний рівень фінансової безпеки підприємства (табл. 3).

Таблиця 3. Оцінювання ймовірності банкрутства ДП «Чернівецьке військове лісництво» на основі моделі Е. Альтмана

Фактор	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Власний капітал/активи (x_1)	0,027	0,044	0,057	0,069	0,090
Ваговий коефіцієнт	0,717				
Нерозподілений прибуток/активи (x_2)	0,0073	0,0053	0,0080	0,0109	0,0127
Ваговий коефіцієнт	0,847				
Прибуток до виплати відсотків (ЕВІТ)/активи (x_3)	0,009	0,007	0,010	0,013	0,016
Ваговий коефіцієнт	3,107				
Власний капітал/зобов'язання (x_4)	6,148	8,459	7,293	5,583	7,283
Ваговий коефіцієнт	0,420				
Чистий дохід/активи (x_5)	0,182	0,309	0,416	0,524	0,589
Ваговий коефіцієнт	0,998				
Значення Z	2,817	3,918	3,556	2,968	3,770
Z > 3 – дуже низька ймовірність банкрутства; 2,71 < Z < 2,99 – можливе банкрутство; 1,81 < Z < 2,70 – висока ймовірність банкрутства; Z < 1,8 – дуже висока ймовірність банкрутства					

Джерело: розраховано автором.

Таким чином, у 2019 та 2022 роках для ДП «Чернівецьке військове лісництво» було можливе банкрутство, протягом 2020–2021 років та 2023 року банкрутство підприємству не загрожувало.

Хоча проведене оцінювання фінансового стану підприємства дає позитивні сигнали щодо платоспроможності, робити остаточний висновок про відсутність загрози неплатоспроможності не варто. Це пояснюється тим, що застосовувані показники є стандартизованими й не враховують специфіку окремих галузей. Отже, недоліком даної моделі є те, що до особливостей діяльності та умов функціонування лісгосподарських підприємств вона не пристосована, оскільки у вітчизняній практиці існують відмінності у формуванні власного капіталу, активів, виручки, відсутній на вітчизняних підприємствах чистий оборотний капітал [11].

Альтернативою класичній моделі Альтмана може бути модель О. Терещенка. Вона дозволяє глибше оцінити фінансовий стан підприємства базуючись на ключових фінансових індикаторах його діяльності. Це, в свою чергу, дає змогу використовувати дану модель для оцінювання фінансової конкурентоспроможності підприємства, зокрема для порівняння з іншими суб'єктами ринку (табл. 4).

Таблиця 4. Оцінювання ймовірності банкрутства ДП «Чернівецьке військово-лісництво» на основі моделі О. Терещенка

Показники	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Відношення грошових надходжень до зобов'язань (x_1)	0,028	0,089	0,532	0,187	0,568
Відношення валюти балансу до зобов'язань (x_2)	7,148	9,459	8,293	6,583	8,283
Відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів (x_3)	0,007	0,005	0,008	0,011	0,013
Відношення прибутку до доходу від реалізації (x_4)	0,020	0,009	0,010	0,010	0,011
Відношення виробничих запасів до доходу від реалізації (x_5)	0,274	0,152	0,080	0,092	0,099
Відношення доходу від реалізації до основного капіталу (x_6)	0,364	0,619	0,832	1,048	1,178
$Z = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6$	0,906	1,094	1,698	1,101	1,844
Ймовірність банкрутства	загроза	порушена	порушена	порушена	порушена
$Z > 2$ – банкрутство не загрожує; $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена; $0 < Z < 1$ – існує загроза банкрутства; $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом					

Джерело: розраховано автором.

За моделлю О. Терещенка підприємство перебуває у стані порушеної фінансової стійкості протягом усього аналізованого періоду. В 2023 році показник наблизився до межі, де загроза банкрутства є мінімальною, а зростання Z-показника вказує на поступове покращення фінансового стану. Однак підприємство все ще має ризики, що потребує додаткових заходів для повної стабілізації.

Сучасним підходом до аналізу фінансового стану українських підприємств є модель А. Матвійчука, розроблена з урахуванням специфічних умов економіки та є особливо цінною, оскільки враховує унікальні особливості національної економіки, ринкової динаміки та поведінкові характеристики суб'єктів господарювання в Україні (табл. 5).

Таблиця 5. Оцінювання ймовірності банкрутства ДП «Чернівецьке військово-лісництво» за моделлю А. Матвійчука

Показники	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт мобільності активів	0,201	0,177	0,216	0,283	0,267
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,023	5,666	9,591	11,941	13,456
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,429	0,705	0,938	1,214	1,364
Коефіцієнт окупності активів	0,046	0,075	0,084	0,113	0,169

Закінчення таблиці 5

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,118	0,188	0,245	0,248	0,338
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,140	0,106	0,121	0,152	0,121
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	6,148	8,459	7,293	5,583	7,283
$Z = 0,033x_1 + 0,268x_2 + 0,045x_3 - 0,018x_4 - 0,004x_5 - 0,015x_6 + 0,702x_7$	5,148	7,490	7,735	7,178	8,783
Ймовірність банкрутства	низька	низька	низька	низька	низька
$Z < 1,104$ – виникає ймовірність фінансової кризи, яка зі зменшенням показника збільшується; $Z > 1,104$ – фінансовий стан задовільний і низька ймовірність банкрутства					

Джерело: розраховано автором.

За моделлю А. Матвійчука ДП «Чернівецьке військо лісництво» має низьку ймовірність банкрутства.

Однією з основних переваг використання цієї моделі є значно вища точність прогнозування ймовірності банкрутства порівняно з традиційними моделями. Однак одним із її недоліків є групування підприємств лише за двома категоріями (фінансово стійке або банкрут), що не завжди надає повну картину фінансового стану. Цього може бути недостатньо для всебічного аналізу, особливо якщо враховувати складність реальних фінансових ситуацій.

Саме тому доцільним є застосування багатфакторної моделі оцінювання фінансової кризи, зокрема методики МФУ (табл. 6).

Таблиця 6. Прогнозування ймовірності банкрутства
ДП «Чернівецьке військо лісництво» за методикою МФУ

Показники	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня) (x_1)	1,194	1,420	1,473	1,453	1,743
Коефіцієнт фінансової незалежності (x_3)	0,860	0,894	0,879	0,848	0,879
Коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (ЕВІТ) (x_6)	0,024	0,011	0,012	0,013	0,013
Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком (x_8)	0,007	0,005	0,008	0,011	0,013
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (x_9)	2,089	3,896	5,074	5,253	5,460
$Z = 0,025x_1 + 1,9x_3 + 0,45x_6 + 1,5x_8 + 0,03x_9 - 0,5$	1,249	1,364	1,377	1,327	1,403
Ймовірність банкрутства	низька	низька	низька	низька	низька
Z більше ніж +0,8 – високий рівень спроможності виконувати зобов'язання та найменша ймовірність дефолту; Z від +0,79 до + 0,04 – достатній рівень спроможності виконувати свої зобов'язання та незначна ймовірність дефолту; Z від + 0,03 до - 0,75 – нижче середнього рівня спроможності виконувати зобов'язання; Z від -0,76 до - 4,6 – фінансовий стан бенефіціара є нестабільний і свідчить про наявність ознак неплатоспроможності; Z менше ніж - 4,7 – високий рівень ймовірності дефолту					

Джерело: розраховано автором.

Отже, спроможність ДП «Чернівецьке військо лісництво» виконувати свої зобов'язання зростає, а ймовірність дефолту знижується. На зростання розрахункового показника позитивно вплинула динаміка поступового зростання усіх коефіцієнтів, які використовуються для визначення ймовірності банкрутства, окрім коефіцієнта рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності.

Таким чином, за всіма розглянутими моделями ймовірність банкрутства ДП «Чернівецьке військо лісництво» є низькою або дуже низькою, спостерігалася

позитивна динаміка покращення фінансової стійкості підприємства. Модель Альтмана показує найнижчі ризики, однак вона менш адаптована до вітчизняних умов. Вітчизняні моделі (О. Терещенка, А. Матвійчука та МФУ) точніше відображають специфіку лісової галузі та підтверджують, що підприємство стабільно рухається в напрямку зниження ризиків банкрутства.

Попри це, розрахунки порогу рентабельності й запасу фінансової стійкості (табл. 7) засвідчили, що запас фінансової стійкості підприємства залишається на низькому рівні, що, в свою чергу, вказує на вразливість до економічних шоків.

Таблиця 7. Аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості
ДП «Чернівецьке військо лісництво»

Показники	Рік					Абсолютний приріст, +/-	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023/ 2019	2023/ 2022
Операційні доходи, тис. грн	8357	13551	18072	23486	26505	18148	3019
Операційні витрати, тис. грн, у т.ч.	8156	13408	17860	23188	26158	18002	2970
- змінні витрати	5868	9735	12097	16236	18521	12653	2285
- постійні витрати	2288	3673	5763	6952	7637	5349	685
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	201	143	212	298	347	146	49
Маржинальний дохід, тис. грн	2489	3816	5975	7250	7984	5495	734
Питома вага маржинального доходу в операційному доході	0,298	0,282	0,331	0,309	0,301	0,003	-0,007
Поріг рентабельності, тис. грн	7682	13043	17431	22521	25353	17671	2832
Питома вага порогу рентабельності в операційному доході, %	91,92	96,25	96,45	95,89	95,65	3,73	-0,24
Зона фінансової стійкості, тис. грн	675	508	641	965	1152	477	187
Запас фінансової стійкості, %	8,08	3,75	3,55	4,11	4,35	-3,73	0,24

Джерело: розраховано автором.

ДП «Чернівецьке військо лісництво» може знизити вплив фінансових ризиків, впроваджуючи внутрішні фінансові правила для планування та реалізації фінансових операцій і діяльності в цілому.

Для діагностики кризових ситуацій необхідний постійний моніторинг чинників, що викликають внутрішні та зовнішні загрози для підприємства.

Можливими заходами, спрямованими на нейтралізацію загрози фінансової кризи на ДП «Чернівецьке військо лісництво», є [11]:

- продаж надлишкових або невикористаних активів;
- страхування фінансових ризиків;
- скорочення обсягу фінансових операцій за найбільш ризикованими напрямками фінансової діяльності;
- вжиття заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості;
- економія поточних витрат, які пов'язані з господарською діяльністю;
- діагностика завантаження виробничих потужностей;
- економія інвестиційних ресурсів (за рахунок зупинки реалізації окремих реальних інвестиційних проектів).

Висновки. Фінансові ризики, які є невід'ємним елементом будь-якої фінансової діяльності, безпосередньо пов'язані з можливими втратами ресурсів підприємства під впливом макроекономічних умов і управлінських рішень керівництва. Узагальнено, що фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства є системою постійного спостереження, оцінювання та аналізу фінансової діяльності, що дозволяє виявляти та мінімізувати ризики, коригувати управлінські рішення й забезпечувати фінансову стабільність бізнесу в умовах економічної нестабільності.

Фінансовий моніторинг має базуватися на регулярному аналізі ймовірності виникнення банкрутства підприємства, що слугує своєрідним сигналом про наявність критичних проблем у його діяльності. За розглянутими моделями ймовірність банкрутства досліджуваного підприємства є низькою або дуже низькою, спостерігалася позитивна динаміка покращення його фінансової стійкості, однак запас фінансової стійкості залишається на низькому рівні, що, в свою чергу, вказує на вразливість до економічних шоків. Тому, для діагностики кризових ситуацій необхідний постійний моніторинг чинників, що викликають внутрішні та зовнішні загрози для підприємства.

Conclusions. Thus, financial risks, which are an integral element of any financial activity, are directly related to possible losses of enterprise resources under the influence of macroeconomic conditions and management decisions of management. It is summarized that financial monitoring as a tool for managing the financial risks of an enterprise is a system of constant observation, assessment and analysis of financial activity, which allows for identifying and minimizing risks, adjusting management decisions and ensuring the financial stability of the business in conditions of economic instability.

Financial monitoring should be based on regular analysis of the probability of bankruptcy of an enterprise, which serves as a kind of signal about the presence of critical problems in its activities. According to the considered models, the probability of bankruptcy of the studied enterprise is low or very low, and positive dynamics of improvement of its financial stability were observed, however, the margin of financial stability remains at a low level, which in turn indicates vulnerability to economic shocks. Therefore, for the diagnosis of crises, constant monitoring of factors that cause internal and external threats to the enterprise is necessary.

Список використаних джерел

1. Таран О. В. Сучасні питання проблематики ризиків фінансової сфери діяльності підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз. Харків: Константа. 2004. 108 с.
2. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків : монографія. Тернопіль : Економічна думка, Карт-бланш, 2002. 570 с.
3. Кривда О. В., Очеретяна О. В. Аналіз та методика управління ризиками на підприємствах деревообробної промисловості. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. 2 (25). 2020. С. 235–240.
4. Шолудько О., Онисько С., Грицина О. Важливість використання фінансового моніторингу в ході здійснення фінансового контролінгу. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. Серія : Економіка АПК. 2018. № 25. С. 61–64. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2018.25.061>
5. Вороніна О. О. Фінансовий моніторинг у системі стратегічного управління підприємством. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 265–269. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-265-269>
6. Андренко О. А., Гавриличенко Є. В. Теоретико-методичні засади формування механізму фінансового моніторингу житлово-комунальних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2021. № 5. С. 266–272. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-266-272>
7. Мостенська Т. Л., Скопенко Н. С. Ризик-менеджмент як інструмент управління господарським ризиком підприємства. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 3 (7). С. 72–79.
8. Турко М. О. Теоретичні основи управління ризиками підприємства. *Економіка розвитку*. 2011. № 4 (60). С. 85–89.
9. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємництві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
10. Старинець О. Г. Фінансові ризики в діяльності сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 34. С. 180–184.
11. Юрій Е. Оцінювання фінансово-економічної безпеки в системі фінансового моніторингу діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 82. № 3. С. 71–79. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.071

References

1. Taran O. V. (2004). Suchasni pytannya problematyky ryzykiv finansovoyi sfery diyal'nosti pidpryyemstv: teoretychni uzahal'nennya ta prykladnyy analiz. [Modern issues of risk issues in the financial sphere of enterprises: theoretical generalizations and applied analysis]. Kharkiv: Konstanta. 108 p.

2. Klapkiv M. S. (2002). Strakhuvannya finansovykh ryzykiv: monohrafiya. [Insurance of financial risks: monograph]. Ternopil': Ekonomichna dumka, Kart-blansh, 2002. 570 p.
3. Kryvda O. V., Ocheretyana O. V. (2020) Analiz ta metodyka upravlinnya ryzykamy na pidpryyemstvakh derevoobrobnoyi promyslovosti. [Analysis and methods of risk management at enterprises of the woodworking industry]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*, no. 2 (25), pp. 235–240.
4. Sholudjko O., Onysjko S., Ghrycyna O. (2018) Vazhlyvistj vykorystannja finansovogho monitorynghu v khodi zdijsnennja finansovogho kontrolyngu [The importance of using financial monitoring in the course of financial controlling]. *Visnyk Ljvivskogho nacionaljnogho aghrarnogho universytetu. Seriya: Ekonomika APK*, no. 25, pp. 61–64. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2018.25.061>
5. Voronina O. O. (2019) Finansovyy monitorynh u systemi stratehichnoho upravlinnya pidpryyemstvom. [Financial monitoring in the system of strategic management of the enterprise]. *Biznes Inform*, no. 6, pp. 265–269. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-265-269>
6. Andrenko O. A., Ghavrylychenko Je. V. (2021) Teoretyko-metodychni zasady formuvannja mekhanizmu finansovogho monitorynghu zhytlovo-komunalnykh pidpryyemstv. [Theoretical and methodological principles of the formation of the mechanism of financial monitoring of housing and communal enterprises]. *Biznes Inform*, no. 5, pp. 266–272. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-266-272>
7. Mostens'ka T. L., Skopenko N. S. (2010) Ryzyk-menedzhment yak instrument upravlinnya hospodars'kym ryzykom pidpryyemstva. [Risk management as a tool for managing the enterprise's economic risk]. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*, no. 3 (7), pp. 72–79.
8. Turko M. O. (2011) Teoretychni osnovy upravlinnya ryzykamy pidpryyemstva. [Theoretical foundations of enterprise risk management]. *Ekonomika rozvytku*, no. 4 (60), pp. 85–89.
9. Vitlins'kyi V. V., Velykoivanenko H. I. (2004). Ryzykolojiya v ekonomitsi ta pidpryyemnytstvi: monohrafiya. [Riskology in economics and entrepreneurship: monograph]. Kyiv: KNEU. 480 p.
10. Starynets' O. H. (2020) Finansovi ryzyky v diyal'nosti sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv. [Financial risks in the activity of agricultural enterprises]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, no. 34, pp. 180–184.
11. Yuriy E. (2023) Otsynuyvannya finansovo-ekonomichnoyi bezpeky v systemi finansovoho monitorynghu diyal'nosti pidpryyemstva. [Assessment of financial and economic security in the system of financial monitoring of enterprise activity]. *Halyts'kyi ekonomichnyy visnyk*, tom 82, no. 3, pp. 71–79. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.071